

האולימפיאדה בלשון עברית לנוער

של החוג ללשון העברית וארגון המתמטיקאי הצעיר

תשפ"ב

שאלון הגמר

כיתה ז'-ט'

הנחיות: קראו את השאלות בקפידה. יש לכתוב את התשובות על דפי השאלונים בכתב ברור. בסוף השאלון מצורפים דפי טיוטה.

מותר להשתמש בעט או בעיפרון. למעט בשאלה על שמות החיות, לא יירדו נקודות בגלל תשובה מוטעית.

1. קניתי פתיתונים. לאן פניי מועדות?

- א) להכין ארוחת צוהריים
- ב) למסיבה
- ג) לחופשה
- ד) למבחן
- ה) לטיסה ארוכה

2. הקבוצה שלי קיבלה פלצבו. מה קיבלתי?

- א) נוגדנים
- ב) פלטת מטוגנים
- ג) תרופת דמה
- ד) קרינה מייננת
- ה) קינוח שמקורו בדרום אמריקה

3. מה המילה שהאקדמיה ללשון העברית קבעה לאחרונה שהיא גם זכר וגם נקבה? _____

4. מה המילה שקבעה האקדמיה לסלבריטי? _____

5. מה המילה שקבעה האקדמיה לפאזל? _____

6. מה המילה שקבעה האקדמיה לשמפני? _____

7. מה המילה שקבעה האקדמיה ללוגו? _____

8. אם תשאלו דוברי עברית מדוע נקרא יורד ים בשם מְלַח, יענו רבים כי המְלַח נקרא כך על שום המְלַח שנמצא בים. ואולם למעשה, אין כל קשר בלשני בין מְלַח לבין מְלַח, והמילה מְלַח יסודה בשומרית.

השפה השומרית, שאיננה שפה שמית, שימשה בדרום מסופוטמיה (אזור עיראק של היום). שמות עצם רבים בשומרית מורכבים מצירופי מילים. בגלל הקרבה הגאוגרפית הושפעה האכדית מהשומרית בהיבטים שונים, ובתיווכה של הארמית, התגלגלו מילים אחדות גם לעברית.

על פי רשימת המילים הנתונה, מדוע באמת נקרא כך המלך? נמקו את תשובתכם על סמך הדוגמאות:

ארמון (בית גדול)	e-gal
ספינת משא (ספינה גדולה)	ma-gal
עז בוגרת (עז גדולה)	gud-gal
רועה צאן (הנוהג את הצאן)	gud-lah
?	ma-lah

נימוק:

9. שווא נח נהגה בלא תנועה (למשל: נִזְכּוֹר, רִצְפָּה). את השווא הנע יש להגות בתנועה.

השווא נע במקרים הבאים:

- (א) שווא בראש מילה, למשל רָאָה.
- (ב) שווא באות דגושה באמצע המילה, למשל סָפְרוּ.
- (ג) השווא השני מבין שני שוואים רצופים, למשל פְּרָנְגוּל.

בכל תו מוזיקלי יש תנועה (a, e, i, o, u), ושווא נע מציין תנועת e. שני תווים מוזיקליים חולקים תנועה אחת רק אם מתוחה ביניהם קשת (הקשת צבועה באדום).

פְּרָ - עֵכְּ פְּרָ - עֵכְּ

להלן משפט מוזיקלי ("פראזה"):

איזה משפט מבין המשפטים הבאים מתאים לפראזה שלעיל? נמקן.

- (א) כִּי אֲשַׁמְרָה שַׁבָּת אֵל יִשְׁמְרֵנִי
- (ב) פְּרָחִים יִלְקְטוּ לְזֶרַע
- (ג) פֶּלֶס וְסִלְל מְסִלַּת הַדְּרֹר
- (ד) אֹר פְּבִיט פְּנִימָה
- (ה) יוֹם חֲדָשׁ מְאִיר פְּנִים
- (ו) עַל רֹאשׁ הַגָּב בּוֹעֵר הַכּוֹבֵעַ

נימוק:

10. איזו מילה יוצאת דופן מבחינת הכתיב? נמקו את בחירתכם.

(א) Night

(ב) לָכוֹן

(ג) צֵאן

(ד) Know

(ה) נְמַצְאָה

נימוק:

11. אם הכרתי את המילים גִּזְבָּר, אֶסְשַׁדְרָפֹן, דָּת, סביר להניח שחייתי בארץ בתקופת:

(א) דוד המלך

(ב) השלטון הפרסי

(ג) הכיבוש האשורי

(ד) עבדות בני ישראל במצרים

12. אחד מחוקי הניקוד בעברית בתזמון הוא לסמן דגש באותיות בג"ד כפ"ת כאשר הן מופיעות בראש מילה, לדוגמה: פוכב, פרצוף, גג, דלת.

בעברית של ימי התנ"ך, חוק בג"ד כפ"ת בראש מילה היה שונה, לדוגמה:

(א) "וַיְהִי־עָרֵב וַיְהִי־בֹקֶר, יוֹם אֶחָד" (בראשית, א' ה')

(ב) "אֵךְ אֶת־מִטָּה לְוִי לֹא תִפְקֹד, וְאֶת־רֹאשֵׁם לֹא תִשָּׂא" (במדבר, א' מט)

(ג) "וְאֵלֶּה פְּקוּדֵי הַלְוִי לְמִשְׁפַּחְתָּם" (במדבר, כ"ו כז)

(ד) "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֲלֵהֶם, אִם־יַעֲבְרוּ בְנֵי־גֵד וּבְנֵי־רְאוּבֵן אִתְּכֶם אֶת־הַיַּרְדֵּן כְּלִי־חַלְוִיץ לְמִלְחָמָה לְפָנַי ה', וְנִכְבְּשָׁה הָאָרֶץ, לְפָנֵיכֶם־וַיִּנְתְּתֶם לָהֶם אֶת־אָרֶץ הַגִּלְעָד, לְאַחֲזָהּ. וְאִם־לֹא יַעֲבְרוּ חַלְוִיצִים אִתְּכֶם, וְנִאֲחָזוּ בְּתֹכְכֶם בְּאָרֶץ פְּנֵעוֹ" (במדבר, ל"ב כט-ל)

(ה) "וַיְהִי דָוִד לְכָל־דָּרָכָו מִשְׁפִּיל וַיְהִי עֵמוֹ" (שמואל א, י"ח יד)

שאלות:

12.1. על בסיס הדוגמאות לעיל, נסו לנסח את הכלל לניקוד אותיות בג"ד כפ"ת בראש מילה בתנ"ך: מתי יש לנקד אותן בדגש ומתי לא?

תשובה:

12.2. הקיפו את אותיות בג"ד כפ"ת שיש לסמן בהן דגש בראש מילה על פי הכלל התנ"כי:

כמו כן אדם דו פרצופי יוצר אי בהירות בפענוח תכונותיו.

13. לפנינו שבע מילים בשפת ארץ מומבו-יומבו:

arafam, pat, muksal, patam, arafama, muksalam, pate

תרגום המילים בסדר אקראי:

אופה, תספרת, ספר, מאפיה, סופר, עוגה, תספורות.

א) התאימו את המילים בשפת ארץ מומבו-יומבו לתרגומיהן לעברית ונמקו את תשובתכם.

pate	patam	pat	arafama	arafam	muksal	muksalam

נימוק:

ב) תרגמו לעברית את המילים הבאות:

_____ :muksale

_____ :araf (יש לנקד)

ג) תרגמו לשפת ארץ מומבו-יומבו:

_____ :מספרה

_____ :עוגות

14. צְדָפֶת עֲנָק נחשבת לַצְדָפָה הגדולה בעולם. הַצְדָפֹת ממין זה יכולות להגיע למשקל של 200 ק"ג, ויש שהגיעו אף ל-340 ק"ג. צְדָפֹת הענק נפוצות בעיקר בשוניות אלמוגים רדודות באזורים טרופיים, אך אפשר למצוא אותן גם בשוניות האלמוגים באילת.

המילים "צְדָפָה" ו"דְנִשָּׁה" שקולות במשקלים אחים ונטייתן דומה. לפי מידע זה, מהי האפשרות הנכונה?

- (א) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשֹּׁת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ב) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשֹּׁת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ג) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשֹּׁת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ד) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשֹּׁת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.
- (ה) במכונית בעלת הילוכים אוטומטיים יש שתי דְנִשֹּׁת: דְנִשָּׁת האצה ודְנִשָּׁת בלם. במכונית בעלת הילוכים ידניים יש דְנִשָּׁה נוספת.

15. "ברכה לבטלה" – ניב שמקורו בספרות ההלכה.

איזה מהמשפטים הבאים מבטא את ההפך ממשמעותו של הניב:

- (א) תמר שמחה שהמורה ברכה ביטלה את השיעור.
- (ב) תמר התאמנה שעות מרובות בסטודיו לבלט; בריקוד הסולו שלה עמד הקהל על רגליו והריע דקות ארוכות.
- (ג) תמר שיננה היטב את שירי ביאליק לקראת המבחן בספרות, אבל כל השאלות במבחן עסקו בשירת ימי הביניים.
- (ד) אביה של תמר ניקה את החלונות לקראת פסח, אך ביום שלמוחרת ירד גשם, והחלונות שבהקו בניקיונם, התכסו שוב באבק.

16. זכר ונקבה

הוא - בגד לימים גשומים;

היא - מרמה והפרת אמונים.

מי אנחנו? _____ , _____

17. בהזמנה שלפניכם מסתתרים שמות של בעלי חיים. עליכם למצוא כמה שיותר שמות. שימו לב:

- על שמות בעלי החיים להופיע כמילה שלמה עצמאית ולא כחלק ממילה, למשל: לא תתקבל התשובה "ציפור" אם מופיעה המילה "ציפורניים". אפשר להשמיט את אותיות השימוש מש"ה וכל"ב: למשל אם מופיעה המילה "ודג" אפשר להשמיט את ו' החיבור כך שתתקבל המילה "דג".
- בחלק מהמילים אפשרית קריאה אחרת מן הכתוב ובתנאי שאין שינוי באותיות, למשל: בצירוף "דני ינשוף על הנרות" אפשר לקרוא את "ינשוף" כשם העוף "יִנְשׁוּף".
- יתקבלו גם שמות בעלי חיים המופיעים בנטייה (נקבה, רבים, נסמך).
- יורדו נקודות על כתיבת מילים שאינן שמות של בעלי חיים.

תחרות הכישרונות השנתית
על שם שמעון פרס ד"ל

עיריית חיפה מתכבדת להזמין את תחרות הכישרונות השנתית בחסות מועדון 'זמירי העיר חיפה'. התחרות תיערך באולם המופעים 'עופרים', שלחופה של העיר חיפה.

מנחי האירוע: כפיר בן דוב וצפיר עיטם
צוות השיפוט: יונה שחף, אריה בונה, לוטם ערוד, יעל לשם

מה בתוכנית?

- דברי פתיחה של יו"ר המועדון לביא בכר ומנהלת מחלקת התרבות רחל דרור
- מופע המחול 'צביה' בליווי להקות בני הנוער ובניצוחו של זאב ליש
- הצגת הכישרונות: אקרובטיקה, נגינה על כוס, שירה, מופע קסמים, ריקוד ועוד
- הכרזה על הזוכים וחלוקת הפרסים

שימו לב:

- בהתאם להנחיות הקורונה חל איסור חמור להגיע ללא מסכה.
- ניתן לרכוש כרטיסים בהזמנה מראש או בקופות האולם.
- הסעות מאורגנות יצאו מהכניסה לנמלה של חיפה ומהאצטדיון העירוני נשר ברחוב איילת השחר. מומלץ להגיע מוקדם ולהימנע מתורים ארוכים.

שמות החיות:

18. סדר המילים בעברית גמיש יחסית ללשונות רבות אחרות, אך בהתניות תחביריות שונות נוהג סדר מילים מסוים, המבוסס על תחביר המקרא ולשון חז"ל.

לפניכם שישה משפטים שבהם הנושא והנשוא ניצבים במקומם הראוי על פי אותן התניות. על יסוד המשפטים הנתונים, הגדירו את ההתניות לסדר הנושא והנשוא בהם.

(א) לפני שלושה שבועות נמכרה הדירה.

(ב) הימים מתקצרים בחורף.

(ג) בלילה ההוא נדדה שנת המלך.

(ד) על שלושה דברים העולם עומד.

(ה) למקום הראשון הגיעו שלושה מתמודדים.

(ו) בקיץ הימים מתארכים.

תשובה:

19. נתונים ההיגדים הבאים:

- הדניג ברוב עמל שלף סך כסף לשלם עבור בגידה.
- עוני: הטורף לפרוטה ינוע.
- מי שר? מרשים!
- כי במה זה מביך?
- יש דוח חודשי.

(א) איזו תכונה משותפת להם?

(ב) חברו משפט בן שלוש מילים או יותר המקיים את אותה התכונה.

20. כתב ברייל נכתב בעברית משמאל לימין, כמו באנגלית, ואותיות רבות בעברית ובאנגלית שציליהן זהים נכתבות באותם סימנים.

כל אות מסומנת על ידי תא בגודל 2X3 (כמודגם כאן), על פי דגם העיגולים המופיע בו.

לפניכם שתי רשימות מילים, בעברית ובאנגלית, ואותה רשימת מילים בכתב ברייל, אבל בסדר אחר:

row dig sit cat car big grow slow green go
בית עצור שלום גשר היום מחר שלשום עניין צמרת שלוש

רשימה א:

א
ב
ג
ד
ה

ו
ז
ח
ט
י

רשימה ב:

יא
יב
יג
יד
יז

יח
יט
כ
כא
כב

א) איזו מבין הרשימות באנגלית ואיזו בעברית? נמקו את תשובתכם.

ב) כתבו ליד כל מילה את הפירוש שלה.

בהצלחה!